

HARADSPROFILER ARNE BLOMGREN.

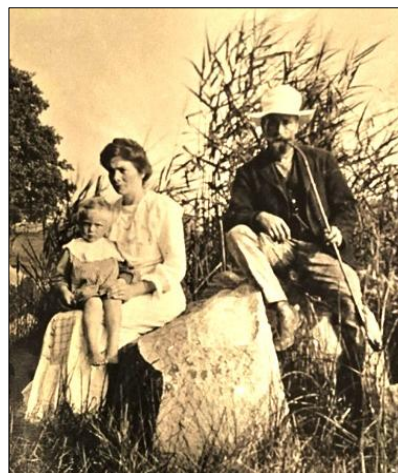
MAGISTER, NATURVÄN, ORNITOLOG, FOTOGRAF OCH FÖRFATTARE.

Av Arnes barn Jörel Stadin och Gunnar Blomgren.

Den 20 september 2016 arrangerade Harads Föreläsningsförening en kväll, där vi berättade minnen från vår pappa Arne Blomgrens tid i Harads 1934 till 1987. Det här är en sammanfattning av det vi berättade den kvällen.

Arne föddes 1 maj 1909 på en liten ö i Roslagen utanför Östhammar. Där drev familjen ett litet jordbruk, inte alltid så lätt. Vart man skulle fick de ro sig fram. De närmsta städerna Östhammar och Öregrund låg någon mil bort sjövägen. De rodde också ut till kobbar och skär morgon och kväll för att mjölka korna. Pappa lärde sig till urmakare i sex år, men han var lite darrhäft, så det var svårt med de små kugghjulen i klockorna. Han började därför på seminariet i Uppsala och utbildade sig till folkskollärare. Det var något han aldrig ångrade, sa ofta att han alltid gått till arbetet med glädje.

Arne med föräldrarna på
Tvärnö, Östhammar

I Uppsala träffade han vår mamma som var skånska, hon arbetade som hembiträde där. De möttes på ett IOGT-logemöte och blev ju trogna logemedlemmar hela livet ut.

Pappa var duktig att dikta och till mammas 21-årsdag den 1 september 1934 skrev han den här dikten, som mamma kunde utantill hela livet:

*"Å vad jag längtat och lidit, mot förmyndartrycket jag stridit i tjugo och ett långa år.
Jämt har jag frågat så snällt om jag får följa blodets dans i ungdomlig lust
mot lockande äventyrs okända kust,
men jämt fått till svars ett hatat nej,
att inte få gå på ett nattligt galej för att hemkomsten möjligen blir lite sen.
Ett sådant förbud är som trycket av sten på ens heta och överkänsliga själ.
Ty man kan ju ej se ett förnuftigt skäl, som kan motivera de stränga förbud,
vilka dundra likt åskor från Israels gud.
Eldig och brådmoget klok som man är och någon gång också så vanvettigt kär,
blir det som sträckbänk och annan tortyr på ens livsglada varelse fager och yr.
Men bäven i himlar nu har det hänt att Eva Teresia fyllt 21!
Det fånglika klostret är stängt, på väggen mitt nunnedok har jag hängt och stiger sen ut,
jag är fri, jag är fri och kan följa mitt eget blods melodi.
Utan skranker och yttre tvång och på smekande skånska jag sjunger en sång*

*åt den härliga frihetens lov, tack och lov,
så strålande glad jag är i dag, att känna myndighetsårens behag!
Med tal och med blommor och sjufaldigt gny, jag hyllas av Sverige och kastas i sky
och värdigas också som friad estet le åt en oduglig dussinpoet.”*

Fyra månader efter mammas 21-årsdag gifte de sig i Landskrona nyårsafton 1934.

Redan när de gifte sig hade pappa börjat som lärare i Bodträskfors, men det var nära, att han inte fick tjänsten. Skolstyrelsen i Harads hade tre sökande, varav pappa var längst söderifrån. Styrelsen tyckte att de skulle ta en som var från Vittjärv, för troligen skulle han stanna

längre, eftersom han var van vid klimatet. Men med i skolstyrelsen var också lärarinnan Emma Forsberg, som kände pappas pappa Karl Gustav Blomgren från hans engagemang i IOGT. Hon lyckades till sist få styrelsen att anta pappa, som var den mest meriterade sökanden, och pappa blev ju kvar i Harads livet ut!

Pappa åkte ensam upp till Harads höstterminen 1934 och började skolarbetet i Bodträskfors. Han hyrde ett rum hos Helmer och Amanda Enberg i Kamrum. En morgon när han vaknade kände han att han nog fått blindtarmsinflammation, så han skrev en lapp till Amanda, att han tagit sparken över älven för att hinna med Jokkmokksbussen kl. 7 till Garnis i Boden. Det blev operation omedelbart. När han kom tillbaka ville Amanda nödvändigt skjutsa honom på sparken till och från skolan, tills han kunde övertyga henne om att nu skulle han nog kunna klara sig själv.

En kall snörik januaridag 1935 kom mamma med tåget till Gullträsk. Hon hade köpt 2 fåtöljer, soffa, bokhylla, husgeråd m.m. för de 200 kronorna som pappa skickat ner till henne i Skåne, allt var polletterat och skulle komma senare. Hon steg av i Gullträsk med sin resväska, nyss fyllda 21, och med en 28 timmars tågresabakom sig. Hon hade aldrig varit så långt norrut förut. Hon började gå åt ena hållet, där tog husen slut, gick åt andra hållet, där tog också husen slut. Då tänkte hon "Var har jag hamnat? Hur ska Harads se ut om det här är stations-samhället?" För i Skåne är stationssamhällena de stora. Nåväl, Gullträskbussen kom, och chauffören Teodor Hansson frågade om det var fru Blomgren, så kunde hon stiga in i bussen, han skulle bara lasta lite gods. Mamma steg in med sin resväska, hon var enda passageraren. Så kom Teodor in, tittade på mamma och sa "Jaha fru Blomgren, nu är det så här, att i Norrbotten sitter passagerarna i bussen och väskorna är bak i kärran, men är det så att fru Blomgren vill sitta i kärran bakom bussen och väskan är kvar här inne så går det också bra!"

Både mamma och pappa tog det som ett äventyr att komma så långt norrut, tänkte väl stanna 5-6 år, men de fångades av naturen och människorna och stannade hela livet ut.

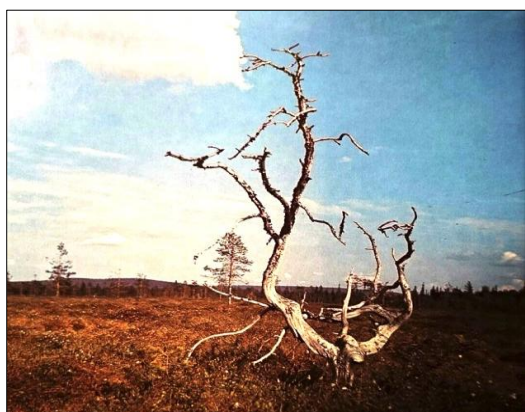

Det första hemmet i Harads

Katten Lukas på pappas axel

Trots pappas stora fågelintresse hade vi alltid katt. Katten Lukas sitter på pappas axel och hoppas att det ska bli någon välling över till honom.

Pappa hade sedan barnsben ett stort naturintresse, fåglar, växter, insekter och när han kom till Norrbotten fängslades han av den storslagna naturen, skogen, vidderna, vattnet och dofterna från myren. Han såg det vackra och njöt! Fåglarna stod i centrum och den Norrbottniska naturen. Han blev den förste som utförligt och populärt beskrev fågellivet i Nordanskog. 1958 kom boken "Fåglar i Nordanskog"

Pappa hade redan då fångats av lavskrikan och blivit fast! Här kommer ett citat från 1:a sidan i boken om Lavskrikan som kom ut 1964. "Det händer någon gång, att man kan peka ut en bestämd dag som särskilt betydelsefull i ens liv. Den 5 april 1946 är för mitt vidkommande en sådan milstolpe. Tidigt en morgon trampade jag min cykel längs den vintriga landsvägen med korp och korsnäbb i tankarna. Ingetdera fick jag se, men strax framför mig flög ett par lavskrikor tvärs över vägen och försvann i tät risig grupp av granar. Den stora nordanskogen bjuder inget överflöd av liv, allra minst den vita årstiden, och därför stannade jag tacksamt och tittade på allt som rörde sig. Lavskrikorna hoppade inne i dunklet mellan grangrenarna utan att jag kunde se, vad de sysslade med. Rätt snart vände de tillbaka över landsvägen. Då bar de stora tussar av skägglav i näbbarna, ett säkert tecken på att byggnadsarbetet var i full gång. Boet kunde inte vara långt borta. Tiden tillät inte att jag genast började söka, men 2 dagar senare hittade jag boet. Det slumpartade mötet kom att få oanade följder. Mitt fågelintresse fick genom denna händelse en ny och varaktig inriktning." Så började ett 17 årigt studium av lavskrikan.

Åtskilliga timmar tillbringade han skidande kors och tvärs i ospårad terräng (före och efter skolan) för att följa lavskrikorna och hitta deras bo, så han kunde studera dem. På den tiden fanns inga tekniska hjälpmedel som sändare och GPS, bara kamera och kikare.

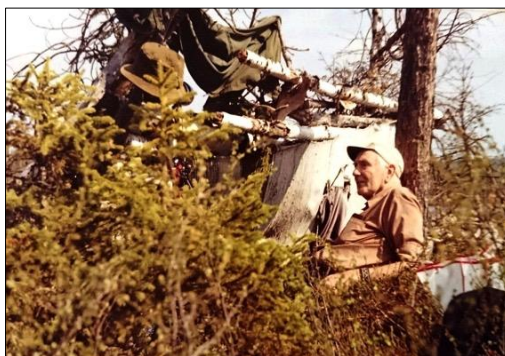

Boken Lavskrikan kom ut 1964 och pappa räknades som expert och specialist på den fågeln, då ingen annan studerat den så länge och utförligt. Lyckat och roligt var att lavskrikan kläcker sina ägg 1 maj, då var ju pappa ledig från skolan och kunde följa hela händelseförloppet på plats. Han hade dessutom födelsedag den dagen, så pappas födelsedagar firade vi i skogen tillsammans med lavskrikan.

Hans Roslin med lavskrikan

Under kriget blev pappa inkallad till militärtjänst, men han skrev till myndigheterna, att det inte gick eftersom det var den tiden lavskrikan häckade och skulle kläcka. Han blev befriad!

Nästa stora projekt blev sångsvanen. När han började studera dem fanns bara ett 10-tal häckande par, men nu har ju sångsvanarna ökat dramatiskt. Han hade ett par bon på 3-4 mils avstånd hemifrån, så han cyklade varje helg ca 8 mil för sina fältstudier. Han kunde sitta på en tuva vid sångsvanen och föra anteckningar natten igenom, bland svärmar av myggor, som han stillsamt petade undan för att inte skrämma svanarna. Så här kunde hans anteckningar se ut: "Kl. 01.00 höjde hanen på vingen och sträckte ut ett ben. Kl. 01.07 sträckte han upp halsen och blev något livligare. Kl. 01.09 steg honan upp och började plocka i boets kant, osv. natten igenom."

Han var försynt och höll sig på avstånd för att inte störa fåglarna. Väldigt tålamod, men tyckte inte det var långsamt. Det fanns alltid något att titta på. Det var de små mötena och de små händelserna man skulle sätta värde på.

Boken om Sångsvanen gavs ut 1974. Där redovisar han sina rön mer populärt, också dofter, stämningar och naturintryck som omger den tåligt väntande fågelforskaren, timme efter timme liggande i gömslet.

Det blev lättare för honom att färdas när han 1956 vann en bil på en IOGT- lott. Pappa hade aldrig förut hållit i en ratt men tog körkort, och sommaren efter körde han PV:n ner till Medelhavet vid Rhones delta i Frankrike.

Där tältade vi på en liten plats som hette St. Mari de la Meer och var känt för sitt rika fågelliv, sina vita hästar och svarta tjurar. Jag var 16 år och det var en stor upplevelse för mig.

*Mamma Eva och Jörel vid Medelhavets strand.
Några herrelösa hundar gjorde oss sällskap.*

Mamma väntade tålmodigt på pappa i timmar, dagar och dygn, men följde ofta med på utfärder. Hon installerade pappa eller besökande ornitologer i gömslen. Fåglar kan inte räkna, så när hon och fågelskådaren gått in i gömslet gick hon sedan ensam ut. Då trodde fågeln att det var tomt och återvände till boet.

Pappa Arne och mamma Eva

Från början, när pappa och mamma var nygifta, gjorde hon matsäck och skickade med honom. Men det visade sig att den glömde han äta, eller så satte han sig just innan han var hemma och tuggade i sig den, för att mamma inte skulle bli ledsen. Han blev egentligen aldrig hungrig eller törstig utom en gång, när han var ensam på en obobodd atlantö utan vatten. Han kördes ut med båt och skulle bli hämtad efter 4 dygn, men det blåste upp till storm, och de kunde inte hämta honom förrän efter 6 dagar. Brunnen de sagt skulle finnas hittade han aldrig den visade sig sedan finnas i ett igenrasat hus. Han hade 4 apelsiner som han ransonerade, försökte dricka havsvatten men det var för salt så det gick inte. Då var han törstig! Drack 7 koppar te på raken, när han kom till fastlandet och sedan 7 koppar till.

Pappa väntar på Jokkmokksbussen, för vidare färd till en atlantö. Gunnar, Jörel, Bodil och Lukas ska vinka av honom.

På vårvintern greps pappa av "stubbsjuka". Då skidade han i månskenet på skar-snöen i skogen och knackade på alla stubbar och ihåliga träd för att se om det var en bostubbe för en uggla. När slagugglans ungar skulle ringmärkas kom han ofta

hem blodig, tills han kom på att sätta en tomkartong med hål för ögonen som skydd. Slagugglan slår hårt när hon ska skydda sina ungar.

Lappuggla med 5 ungar. Det tyder på gott sorkår

Skyddad av en kartong

Men det var inte bara djur och natur som intresserade honom. Han ledde studiecirklar i bl.a. gymnastik, litteratur, foto och engelska. Ställde upp som funktionär på orienteringar och skidtävlingar.

Pappa, John Nilsson, Arne Pettersson, Bessy Bergström, Olle Olsson, Tave Hed-Ström.

*Funktionärer: Pappa och Georg Hansson
Tävlande: Karl-Erik Hjärtström.*

Han tjänstgjorde på biblioteket på Edeborg, öppet på kvällstid. Gjorde i ordning boklådor som skickades till byarna och skogskojor. Han hade också kvällar på biblioteket, dit elever fick komma. Han visade och läste spännande böcker för dem. Christer Larsson från Lillån berättade för mig, att han var en av de skoltrötta som var där, och han kommer fortfarande ihåg delar från boken om Dalai Lamas flykt från Tibet.

Pappa var också verksam i Logen 1932 Edefors. Där arrangerades möten, inre arbeten och kursverksamhet, och man höll igång biografen Edeborg. Pappa tryckte datum och barntillåtet eller barnförbudet på affischerna och satte upp. Mamma sålde biljetter.

Han var en stor naturvårdare inom Svenska Naturskyddsföreningen och Svenska Ornitologiska förbundet. Var också med och bildade den exklusiva fotogruppen "Naturfotograferna".

På biblioteket med Per-Olof Betzén

*Logearbete. Eva blomgren,
Folke Kahlin och Agnes Betzén.*

Naturcirkel i det fria

Mötena och sammankomsterna till de olika cirkelarna hölls alltid hemma hos oss. Mamma ordnade fika och deltog med liv och lust i samtalen, pratglad som hon var.

Han höll exkursioner och naturcirklar. Även i skolan höll han biologilektioner utomhus, vilket var ovanligt på 40- och 50-talet.

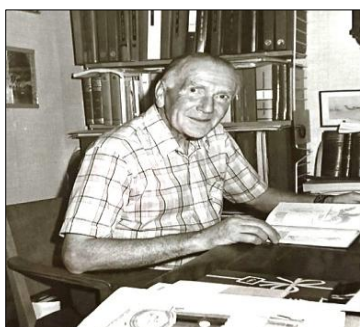
1942, den 25 oktober, valdes pappa till ordförande i Föreläsningsföreningen, en befattning han hade till 1985, således i 43 år. Den har aldrig varit nedlagd och lever fortfarande, vilket vi tycker är roligt och fantastiskt.

Pappa var själv föreläsare och reste runt på ledig tid och pratade natur, blommor och fåglar. Vår farmor berättade, att han som liten klippte ut bilder av människor, som han radade upp på kökssoffan, sedan ställde han sig framför och pratade. Men han hade ju en förebild i sin pappa, vår farfar den legendariske nykterhetstalaren, som i 50 år reste runt i hela Sverige och propagerade för nykterhet.

Det var många föreläsare kända som okända som kom och talade i Harads. Här måste man nämna mamma, som såg till att föreläsarna fick mat, logi och fika. De övernattade oftast hos oss, innan de efter frukost fortsatte med buss till nästa ställe. Efter föreläsningarna blev det te eller kaffe hos oss för föreläsaren och andra intresserade. Gott fika som mamma fixade, alltid glad och intresserad. Inget ovanligt att trevliga samtal pågick till efter midnatt.

Föreläsaren Sten Bergman blir hämtad vid Jokkmokksbussen av mamma Eva och Jörel.

Många timmar tillbringades vid skrivbordet, när pappa höll på med sina frimärken. Han samlade ortsstämplat från Norrbotten. Efter 30 år var samlingen komplett, så när som på två stämplat, Lassbyn och Alviksnäs. Pappa fann en poetisk glädje i alla gamla ortsnamn och skrev ihop STÄMPLARNAS POESI.

EN VANDRING I STÄMPELFLORAN

*Du som hör hemma i Stockholm, Boden, Malmö och Falun
samla på Wänge, Krägga, Hörken och Putinpalo
likså Fägre och Fåker, Läppe och Kville, Heide och Glöte
Res till Nätrabölen, Gysinge, Fabbalshede och Spannarboda
till Skinnarlyngen, Stockamöllan och Svarvarböle,
från Sunnansjö över Vemdalskalet till Nordantjäl
njut i Njutånger, Skönvik, Fagerlid, Fridhem och Vackerslätt.
Se på djuren i Mårdudden, Björnänge, Bäverbäck, Ulvaskog.
Rasta i Skälderhus, Främlingshem, Laggaretorp och Fågelsjöby.
Stäm möte med Jenny, Fredrika, Ulrika, Lena och Maj.
Prata med Gubbhögen, Frufällah, Hökmora och Långtora.
Sök svalka vid Rajastrand, Insjön och Saltsjöbaden.
Vandra i Funäsdalen, Skurugata, Säldebråten och Sappatslet.
Ro ut till Koster, Arholma, Juniskär eller Seskarö.*

*Stig ner i Gropen, Mormorsgruvan och Vattlångdalen.
Stig upp på Skanderåsen, Marsfjäll och Gårelehöjden.
Glid över Anundsjö, Bredsel, Ljusträsk och Svanavattnet.
Vila i Gammelgården, i Ugglebo och i Segersäng.
Glöm inte Klockrike, Byxelkrok, Lomsjö och Birkekärr,
ej heller Härkeberga och Tångeråsa, Lomsjö och Rosendala.
Låt oss stanna i Minnesberg, Morgongåva och Midsommarkransen.*

Nästan all ledig tid satt pappa vid sitt skrivbord, skrev artiklar i olika facktidsskrifter, läste, skrev brev och studerade. Ornitologer från hela världen besökte honom och ville bli guidade, prata fågel och titta på fotos. Dörren var aldrig låst.

Men pappas huvudsakliga gärning var ju som lärare. Han hade en del nymodigheter när han kom, ville t.ex. att eleverna skulle säga du till honom. Han tyckte verkligen om sitt yrke och elevkontakterna. Cyklade i alla väder till skolan, först till Bodträskfors, fick åka färja eller på vintern cykla över isen. En gång hamnade han i vattnet men cykeln blev hängande på iskanten så han lyckades ta sig upp. Cyklade hem, bytte kläder och cyklade sedan bredvid vaken till skolan och eleverna satt kvar och väntade på honom! Två gånger under tiden i Bodträskfors tordes han inte cykla på isen utan for runt Edefors. Han var aldrig hemma från skolan utom 14 dagar då han hade påssjuka och en vecka när han opererade blindtarmen. 1959 blev han studierektor i Harads och fick då betydligt närmare till sitt arbete.

Ett skolminne pappa berättat: ”I Bodträskfors 3:e klass hade något fuffens förekommit, därför kallades Harry och Ann-Charlott in till förhör. Efter sedvanliga förmaningar tågade de ut och möttes i dörren av nyfikna kamrater. Då hörde han deras frågor, ”Nå vad fick ni, vad hände?” Harry gav fräckt och frimodigt svaret: ”Ja jag fick 100 kr.”

Efter rasten hade pappa tänkt fortsätta med ett samtal om sanningsenlighet och andra dygder, varför han sa till Harry: ”Jaha, nu ska jag be att få tillbaka den där hundralappen som du fick av mig.” Harry fattade snabbt situationen och replikerade: ”Den gav jag till Ann-Charlott!”

Fem F sammanfattar pappas hobbies: Fågelskådning, Föreläsning, Foto, Författande och Filateli.

Avslutningsvis en bit från en artikel i Västerbottens-Kuriren 3 februari 1997 *Smuts på rätt ställe*, skriven av Ingrid Marklund, f.d. elev till pappa. När hon ska förklara skillnaden mellan en stinkande dynghög och ett väl fördelat jordförbättringsmedel skriver hon:

”Det får mig att tänka på magister Blomgren och hans många kloka ord. Vad är smuts? kunde han t.ex. öppna en biologilektion med. Ingen kom på något bra svar. Smuts är något som har hamnat på fel ställe förklarade magistern. Jordgubbssylt är gott på tallriken, men blir smuts på skjortan. Samma sak var det

med dyngan och allt vi slängde på tippen. Alltihop hörde hemma någonstans, och att vi fick problem med avlopp och sopor berodde bara på felplacering.

'Magister Blomgen' hette Arne i förnamn och var en lärare av den sällsynta sort som delar ut kunskaper, vilka förblir värdefulla hela livet. När han undervisade oss för över 30 år sedan fanns ekologi och miljövård inte i läroböckerna. Han utstrålade entusiasm över naturens under och lyckades på något sätt få oss att förstå sammanhanget. Aha-upplevelsen när han förklarade skillnaden mellan smuts och rent satte ett spår i tankebanorna som aldrig utplånades. Egentligen var magister Blomgren en miljonär, fast det ordet var inte heller uppfunnet då. Han kom söderifrån och hade en massa konstiga idéer, men blev ändå allmänt omtyckt och respekterad. Knepet var fåglarna.

Skepsisen mot den som cyklade omkring med kikaren i en rem om halsen på söndagarna var ofrånkomlig. Och kamera! Mitt ute i skogen!

Men fåglar tyckte folk om och med hjälp av sitt enorma fågelkunnande vann magister Blomgren många hjärtan. Han bjöd in till fågelexkursioner, han berättade de mest fascinerande fakta om fåglar och han visade bilder".

Slut på citatet.

Att pappa fortfarande är känd i vissa kretsar märkte jag i fjol. Jag var i Schweiz och vandrade i alperna med en vän från Zürich. Vi passerades av ett gäng med kikare och jag sa till Elisabeth att det där nog var fågelskådare. Efter ungefär en timme kom vi ifatt dem. De hade slagit sig ner och tagit fram matsäcken och vi gjorde detsamma. Men jag hade sett en slags nötkråka som jag ville veta lite mer om, så jag gick fram till en man och frågade på tyska om han hade en fågelbok. Jag förklarade att jag ville titta på nötkråkan så han slog upp sidan. När jag lämnade igen boken

pekade jag på bilden av lavskrikan på samma uppslag och sa att den fågeln fanns där jag kom ifrån i Sverige och att min pappa studerat den. Då tog han ett steg bakåt och sa: "Är ni Arne Blomgrens dotter? Ja det var jag ju och han blev så glad att han tog mig i hand och tackade. Sedan berättade han för alla de andra, att jag var från Sverige och lavskrikeexperten Arne Blomgrens dotter! Så jag blev tack vare pappa en liten kändis där bland alperna nära Davos i Schweiz.

Fotografen, ornitologen Arne Blomgren

Olle Blomkvist med tre slaguggleungar

*Stig Hamrén med var-
fågelungar*

*Lavskrikan är en trevlig fågel,
som gärna kommer fram till
skogsarbetarnas kaffeeldar.*